

РОЗДІЛ 5. ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

БЕЗПЕКА ДІТЕЙ РАНЬОГО І ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ФАКТИ І МОЖЛИВОСТІ

SAFETY OF CHILDREN OF EARLY AND PRESCHOOL AGE IN THE DIGITAL ENVIRONMENT: FACTS AND OPPORTUNITIES

У статті висвітлено можливості, сприятливі для безпечного перебування дітей раннього та дошкільного віку у цифровому середовищі, на основі фактів, якими наповнено період воєнного стану в Україні.

Зосереджено увагу на проблемі безпечного перебування дітей раннього та дошкільного віку у цифровому середовищі в умовах воєнного стану в Україні.

Наголошено на потребі дітей та дорослих перебувати у цифровому середовищі, яку сформовано на сьогодні у тій мірі, що підкоряється втручанню за розумного використання цифрового контенту задля розвитку та виховання дітей.

Загострено увагу на питання використання можливостей, які надає дорослим цифрове середовище та якими вони можуть скористатися у важливий для нас час, коли безпека дитини знаходиться під загрозою.

Розглянуто процес перебування дитини у цифровому середовищі з огляду на причини, які зумовлюють таке перебування та передумови – можливості, які дорослі можуть використати для розвитку власної дитини. З огляду на вище зазначене, можливості розглянуто як передумови за існування яких безпека дітей у цифровому середовищі вбачається нами як наслідок, що має відображення в осмисленому виборі дитини між реальним та віртуальним світами за участі дорослих.

Установлено соціально-політичні та соціально-педагогічні умови в історичному часі 2022–2023 років, які впливають на безпеку дітей раннього та дошкільного віку у цифровому середовищі. До соціально-політичних умов відносимо загарбницький напад на територіальну цілісність України (24.02.2022 р.), прийняття політичних рішень, які знайшли відображення у законодавчих документах, забезпечення Збройними силами України безпечного місцеперебування дітей у містах, селищах. До соціально-педагогічних причин відносимо: дотримання, розробку і впровадження законодавчого забезпечення здійснення дошкільної освіти в Україні на державному рівні, розробку і впровадження в освітній процес науковцями та педагогічними колективами базових ЗДО заходів та способів у змісті яких розкрито особливості здійснення освітнього процесу в умовах ЗДО та цифрового середовища, завдання яких суголосні питанню створення безпечного цифрового освітнього середовища для дітей дошкільного віку.

Ключові слова: батьки, безпека, заклад дошкільної освіти, діти раннього і дошкільного віку, можливості, педагози, передумови, причини, фактори, цифрове середовище.

The article highlights opportunities favorable to the safe stay of children of early and preschool age in the digital environment, based on the facts that filled the period of martial law in Ukraine.

Attention is focused on the problem of safe stay of children of early and preschool age in the digital environment in the conditions of martial law in Ukraine.

The need of children and adults to be in the digital environment is emphasized, which is formed today to the extent that it obeys the intervention for the intelligent use of digital content for the development and upbringing of children.

The issue of using the opportunities that the digital environment provides to adults and which they can take advantage of at an important time for us, when the safety of a child is at risk, has been sharpened.

The process of a child's stay in the digital environment is considered, taking into account the reasons that lead to such a stay and prerequisites – opportunities that adults can use for the development of their own child. In view of the above, the possibilities are considered as prerequisites for the existence of which the safety of children in the digital environment is seen by us as a consequence, which is reflected in the child's meaningful choice between the real and virtual worlds with the participation of adults.

The socio-political and socio-pedagogical conditions in the historical time of 2022–2023, which affect the safety of children of early and preschool age in the digital environment, have been established. The socio-political conditions include the invasive attack on the territorial integrity of Ukraine (February 24, 2022), the adoption of political decisions that were reflected in legislative documents, the provision by the Armed Forces of Ukraine of a safe place for children in cities and towns. The socio-pedagogical reasons include: compliance, development and implementation of legislative support for the implementation of preschool education in Ukraine at the state level, development and implementation in the educational process by scientists and pedagogical teams of basic preschool education institutions of measures and methods, the content of which reveals the peculiarities of the implementation of the educational process in the conditions institutions of preschool education and the digital environment, the tasks of which are consistent with the issue of creating a safe digital educational environment for preschool children.

Key words: parents, safety, preschool education institution, children of early and preschool age, opportunities, teachers, prerequisites, reasons, factors, digital environment.

УДК 37.018.1–055.52–047.22:004.056–053.4]“2022/2023”

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/61.1.41>

Васильєва С.А.,

канд. пед. наук,
провідний науковий співробітник
лабораторії дошкільної освіти
і виховання

Центру раннього розвитку дитини
і дошкільної освіти Інституту проблем
виховання Національної академії
педагогічних наук України

Канішевська Л.В.,

докт. пед. наук, професор,
заступник директора з науково-
експериментальної роботи

Інституту проблем виховання
Національної академії педагогічних
наук України

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. На сьогодні безпека є чинником, що виступає у ролі причини і наслідку за дотримання причинно-наслідкових зв'язків у соціально-політичних та соціально-педагогічних умовах в яких нині перебуває Україна. В історичному часі, а саме періоді воєнного стану в Україні (2022–2023 рр.) безпека є фактом, затребуваним умовами співжиття та співіснування дітей та дорослих на територіях звільнених від окупантів та на територіях, які перебувають в окупації. Стан, коли дитині ніщо і нічого не загрожує перебуває під постійними впливами інформації, що надходить із цифрового середовища, спілкування дорослих [22].

Безпека є фактом, який сприймаємо як цінність й досяжність, що створюється людьми, як потреба і благо, прагнення до захищеності, стабільності, відсутності страху, тривоги, що є постійною потребою дітей і дорослих, необхідною умовою їх існування і розвитку [22; 23].

Безпека дітей у цифровому середовищі – сукупність обставин, які створюють ту чи іншу ситуацію в якій дитина має осмислено здійснити вибір між реальним та віртуальним світами за участі дорослих / умови перебування дітей у цифровому середовищі.

Саме умови воєнного стану в Україні актуалізували потребу дітей та дорослих бути у безпеці, знайти безпечне середовище, що захистить від подій, фактів та наслідків історичного часу 2022–2023 рр.

Поряд із потребою дітей і дорослих у безпеці існує цифрове середовище, яке у період воєнного стану в Україні діє за значенням інформувати про події, заходи, розваги, комп'ютерні ігри, наповнювати змістом види діяльності дітей раннього та дошкільного віку, соціалізувати, розважати, вчити, виховувати і т.д. Ми розглядаємо цифрове середовище як віртуальний світ для дитини і дорослого. Цей світ наповнено цифровим освітнім контентом, електронними дидактичними матеріалами та іншими цифровими засобами розвитку, виховання, навчання дітей раннього і дошкільного віку. Цифрове освітнє середовище для вихователів, батьків дітей раннього та дошкільного віку – система, в якій задіяні на інформаційному рівні дорослий і дитина як учасники освітньої-виховної взаємодії з метою розвитку особистості за врахування її вікових та психофізіологічних особливостей. Цифровий освітній контент – зміст, наповнений дидактичним потенціалом, підпорядкований єдиній меті, структурований відповідно віку дітей, тематичного або середовищного спрямування, можливостей інформаційного ресурсу [3; 4].

Обраний у цифровому середовищі (ЦС) цифровий освітній контент (ЦОК) відкриває можливості, які за розумного використання дорослими,

забезпечать означені вище дії за значенням. І саме відповідальність за безпеку дитини у цифровому середовищі несуть дорослі – батьки дітей раннього та дошкільного віку, господарі гаджетів та комп'ютерів.

Потребу дітей та дорослих перебувати у цифровому середовищі сформовано у тій мірі, яка ще підкоряється втручанню за розумного використання цифрового контенту задля розвитку та виховання дітей. Залишається відкритим питання використання можливостей, які надає дорослим цифрове середовище, якими вони можуть скористатися у важливий для нас час, коли безпека дитини знаходиться під загрозою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У наукових розвідках (Андрющенко К., Волосюк А., Воропаєва А., Давидова А., Добрун Н., Донченко Л., Дудник Н., Климчук О., Коваленко Т., Колеснікова І., Лохвицька Л., Назаренко Г., Орлова О., Руденко Ю., Собко О., Суятинова К., Фамілярська Л., Чекан О.) надано уваги інформаційному освітньому середовищу в ЗДО, ІК технологіям та створенню простору в ЗДО в якому ІКТ існують для розвитку дітей дошкільного віку [1; 2; 6; 7; 8; 11; 12; 13; 17; 21; 25; 26; 29; 30]. Поряд із цим Баранова В., Лазаренко А., Мардарова І., Тимофєєва І., Чекан О. дослідили проблему формування цифрової компетентності у майбутніх педагогів ЗДО [18; 16; 24; 29]. Ходонова М., Чекан О., розкрили аспекти інтелектуального психічного розвитку у дошкільників в інформаційному середовищі [28; 30]. Проблеми інформатизації дошкільної освіти, онлайн-безпеки учасників освітнього процесу в умовах дистанційного і змішаного навчання вивчили Доценко С., Ворожбіт-Горбатюк В., Собченко Т. [9].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Разом із тим, питання визначення передумов та фактів, які супроводжують процес безпечного перебування дітей у цифровому середовищі, звернення до можливостей, сприятливих для безпечного перебування дітей у цифровому середовищі, що відкриті для батьків, педагогів з метою розвитку дітей раннього та дошкільного віку, не були предметом досліджень, що в свою чергу зумовлює до їх вивчення в умовах воєнного стану в нашій країні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Розкрити можливості, сприятливі для безпечного перебування дітей раннього та дошкільного віку у цифровому середовищі на основі фактів, якими наповнено період воєнного стану в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Перебування дитини у цифровому середовищі зумовлено історичним часом, який наповнено віртуальними і реальними світами і діти

вимушені перебувати в них, бо військовий стан в Україні – то є реальний стан їхнього життя, частина дитинства – періоду, в якому діти мають отримати розвиток і виховання. Діти у даному періоді набули категорії здобувачів освіти, тих, хто перебуває на тимчасово окупованих територіях, тих, хто перебуває на де окупованих територіях, тих, хто перебуває на контрольованій Україною території, поблизу зон активних бойових дій, у відносно віддалених від активних бойових дій регіонах, тих, хто перебуває за кордоном і здобуває дошкільну освіту у двох закладах, та які змушені отримувати освіту дистанційно [19].

Бути у цифровому освітньому середовищі (ЦОС) на сьогодні для дитини є потребою, яку формують не тільки цифрові контенти, таку потребу формує війна, інформаційні повідомлення гаджетів про тривоги та їхні відбої, про отримання відомостей від рідних, близьких дітям людей. Ця причина (обставина), яку ми відносимо до соціально-політичних умов періоду з 24 лютого 2022 року і до тепер, спонукає дорослих використовувати цифрове середовище, бо їх свідомий вибір на користь розвитку та виховання дитини уможливорює використання цифрових контентів, їх змістового, звукового, художньо-естетичного та іншого наповнення.

Дорослі, маючи потребу у забезпеченні змістом всіх видів дитячої діяльності, у спілкуванні з дитиною, використовують наповнення цифрового середовища. Опитування батьків дітей раннього та дошкільного віку дозволяє вести мову про:

– існування інтегрованого уявлення батьків про цифрове освітнє середовище в якому важливість цифрового освітнього контенту – змісту, що існує в іграх, казках, завданнях, мультфільмах, визначається саме собою, без загострення уваги на цифровому освітньому контенті, що засвідчило ставлення батьків до суті гри, казки, їхнього пізнавального, художньо-естетичного наповнення, яке сприятиме розвитку дитини у хвилини, коли батьки і дитина спів діють у цифровому середовищі. Обізнаність батьків про можливості цифрового освітнього контенту, які існують у реальному цифровому середовищі, залишається на початковому рівні, з огляду на використання потенціалу цифрового освітнього контенту, цифрового освітнього середовища та свідоме ставлення до перебування власної дитини у цифровому полі;

– існування потреб у батьків, які не задоволені, бо здійснений нами аналіз цифрового освітнього середовища, цифрових освітніх контентів, які присутні у цифровому полі, за дотримання межі віку дітей та методичного супроводу, потребує наголосу на різних проявах відповідальності перед дітьми за дозвіл перебувати у ЦОС, використовувати ЦОК без попереднього їх перегляду та при-

йняття рішення про використання дитиною або разом із дитиною навіть з огляду на позитивну налаштованість дітей до зустрічі із вибраним батьками цифровим освітнім контентом та існуючим контролем входження дитини у цифровий простір;

– існування активного використання батьками ЦОС та сприймання ЦОК як факту, що вже існує, за відсутності бажання, потреби, інтересу його змінити, обрати під потребу дитини, її психофізичні особливості поряд із затребуваністю у забезпеченні ЦОС в якому ЦОК буде сприяти розвитку дитини; також можемо вести мову про загальну потребу батьків у науково-методичному супроводі процесу використання ЦОС, у якому присутні дидактичні матеріали, що сприяють пізнавальному, художньо-естетичному розвитку дітей раннього та дошкільного віку [4].

Потреба дитини у цифровому середовищі, в такому перебуванні, є важливим, але неосмисленим, небезпечним кроком. Дії з гаджетами захоплюють динамікою рухів, візуальними ефектами, нереальними героями, тоді як уявлення дитини про реальний світ, який навколо неї, в якому вона живе, грає, спілкується, проходить соціалізацію, ще не чітко сформовані і відрізнити реальний та віртуальний світи дитині важко, а іноді неможливо в міру власних вікових можливостей. Психічні процеси, які передбачають формування уявлень про предметне середовище, сенсорні уявлення; процеси, які формують у дитини ставлення, базові якості особистості, морально-етичні орієнтири у дітей у реальному світі не мають відображення у віртуальному у тій мірі, яка б дозволила дитині порівняти ці два світи осмислено, самостійно обрати час для гри за гаджетом та час спілкування з однолітком, родиною.

Дорослі встановлюють правила перебування дитини у цифровому середовищі, про які діти знають і користуються ними, вибирають місце і час, зважаючи на вірність власного вибору з одного боку, з іншого – свідомо забезпечують перебування дитини у цифровому середовищі, не занурюючись у зміст ігор, мультфільмів, казок, дії та вчинки героїв віртуального світу, який для дитини стає джерелом прояву ставлень, здійснення вчинків, вибору ролей, які можна програвати у родині, закладі дошкільної освіти, зі знайомими людьми. Батьки «убезпечують» себе від спілкування з дітьми, тоді як небезпека перебування дітей у цифровому середовищі залишається з огляду на ставлення батьків до власного вибору цифрового освітнього середовища та цифрового освітнього контенту до яких вони залучають дітей.

Поряд із цим у даному періоді існують факти: дотримання, розробка і упровадження законодавчого забезпечення на державному рівні, зокрема Концепції виховання дітей та молоді в цифровому середовищі (2021) [14]. Існування цифрового

освітнього середовища в ЗДО підтримано на державному рівні, про що зазначено у Концепції цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року (проект), що створює наукову ґрунтовну підтримку для врахування об'єктивних і реальних чинників, в тому числі, пов'язаних із ризиками раннього занурення дітей у цифрове освітнє середовище, зі збереженням їхнього здоров'я [15].

Процес упровадження у практику ЗДО цифрового освітнього середовища, доступного і сучасного, для забезпечення здобуття дітьми дошкільної освіти, визначив одним із головних чинників відбору змістового наповнення цифрових освітніх контентів задля розгортання освітнього процесу в ЗДО, активної взаємодії, спілкування батьків із дитиною в умовах поза ЗДО – чинник збереження здоров'я дітей раннього і дошкільного віку. Збереження здоров'я дітей раннього і дошкільного віку пов'язано із такими проявами, як от: мозаїчність, кліповість мислення дітей, розсіяність уваги, встановлення і підтримки різниці між реальним та віртуальним світом («плаваюча картинка світу»), зниження сенсорного розвитку, творчої уяви, зосередження уваги, культивування терпіння, власної дії, існування і потреби у комунікації; проявами емпатії, рольових моделей соціальної поведінки, рефлексії, що є результатом неконтрольованого використання дітьми та батьками комп'ютерів, гаджетів, змістового наповнення цифрових освітніх контентів, які часто-густо не відповідають потребам та віку дітей [3]. Поряд із цим у Санітарному регламенті для дошкільних навчальних закладів (2016) визначено вимоги до розпорядку дня і навчання, організації життєдіяльності, активностей дітей раннього та дошкільного віку у яких чітко зазначено про організацію занять із використанням комп'ютерів у закладах дошкільної освіти для дітей старшого дошкільного віку [20].

Беручи до уваги характеристику категорій діалектики «причина», «наслідок», «умова», за Г. Заїченко та В. Касьяном, розглядаємо процес перебування дитини у цифровому середовищі з огляду на причини, які зумовлюють таке перебування та передумови – можливості, які дорослі можуть використати для розвитку власної дитини; наслідки розуміємо як результат дії причин і передумов, що впливають на безпеку перебування дитини у цифровому середовищі [5; 10, с. 159–161; 27]. Передумови, розглядаємо як попередні умови – обставини, що зумовлюють, сприяють, впливають на наслідки. Враховуючи, що причина і наслідок взаємно зумовлюють одне одного: вони пов'язані генетично, асинхронні в часі (спершу причина, потім наслідок), виникнення наслідку впливає на причину, зумовлюючи її зміни, зокрема шляхом опосередкованих взаємозв'язків, які і є причиною, – визначаємо передумови перебування дитини у цифровому середовищі як можливості,

які безпосередньо та опосередковано впливають на отримані дорослими наслідки [10 с. 159]. Також розглядаємо факти, що зумовлюють, сприяють, впливають на означений процес перебування з одного боку та виокремлюємо безпеку як факт, що присутній у соціально-політичних, соціально-педагогічних умовах в яких нині перебуває Україна у період воєнного стану. Під фактами розуміємо дійсні події та явища (вияв змін, перетворень), що відбулися насправді та об'єктивно існували та існують в історичному часі 2022–2023 рр. [5]. До того ж досліджуємо історичний час як час, наповнений змістом, подіями, характеристиками цих подій. Визнаємо змістову наповненість історичного часу, бо вона має важливе значення для виокремлення можливостей перебування дітей у цифровому середовищі. З огляду на вище зазначене можливості розглядаємо як передумови за існування яких безпека дітей у цифровому середовищі вбачається нами як наслідок, що має відображення в осмисленому виборі дитини між реальним та віртуальним світами за участі дорослих. До причин та передумов відносимо:

- забезпечення Збройними силами України безпечною місцеперебування дітей у містах, селищах, що створює можливості налагоджувати відносно мирне життя в якому діти і дорослі мають змогу спілкуватись, грати разом, перебуваючи в реальному та віртуальному світах;

- вибір дорослих і дітей локацій як от: заклад дошкільної освіти, поза межами закладу дошкільної освіти (ЗДО), які насичені предметами, ігровим обладнанням (ігрові майданчики, спортивні майданчики, гуртки), що сприяє пізнавальній, художньо-естетичній та інших активностей у дітей за безпосередньої взаємодії з дорослими та оточуючим середовищем до яких входять гаджети, комп'ютери;

- присутність, доступність гаджетів і комп'ютерів у житті дорослих та дітей створює можливості їх перебування у реальному та віртуальному світах разом, окремо один від одного, на відстані, у часі;

- бажання дітей раннього і дошкільного віку бути у цифровому середовищі уможливорює звернення дорослих до цифрового середовища в якому цифровий освітній контент забезпечить потребу дитини у пізнанні навколишнього світу, сприятиме її розвитку;

- осмислене сприймання батьками потреби та бажання дітей перебувати у цифровому середовищі відкриває можливості для розвитку дітей в якому батьки приймають активну участь, самостійно здійснюючи вибір цифрового освітнього контенту;

- раціональне використання гаджетів, комп'ютерів батьками та дітьми створює можливості, які призводять до безпечною перебування

дітей у цифровому середовищі, що відображається на розвитку психічних процесів у дітей, їх руховому, мовленнєвому розвитку;

– осмислений вибір дитини між реальним та віртуальним світами, за участі дорослих, передбачає сформовані у неї уявлення про реальний та віртуальний світи, розуміння дитиною різниці між ними, яку вона може продемонструвати на прикладі використання комп'ютера у закладі дошкільної освіти чи гаджета в домашніх умовах за супроводу педагогів чи батьків (осіб, які їх замінюють). Такий вибір створить можливість для безпечного перебування дитини у цифровому середовищі;

– організація безпечного перебування дитини у цифровому середовищі – відповідальність дорослих і це можливо за врахування чинників: існування у батьків та педагогів тематичних кейсів, які уможливають звернення до цифрового освітнього контенту, дидактичні можливості якого спрямовано на розвиток дітей; упровадження в умовах ЗДО та для батьківської громади технології методичного супроводу педагогів та батьків дітей раннього та дошкільного віку у цифровому освітньому середовищі, як системи способів і прийомів, що забезпечують систематичну і послідовну співдію педагогів та батьків, спрямовану на використання дидактичних можливостей цифрового освітнього середовища для розвитку дітей раннього і дошкільного віку; визначення шляхів реалізації партнерської взаємодії батьків і педагогів у єдиному цифровому середовищі задля розвитку дітей та підтримки безпечного перебування їх в цифровому середовищі;

– вибір дорослими цифрового освітнього контенту самостійно або із тематичних кейсів. Для самостійного вибору єдиним вірним рішенням є усвідомлення процесу вибору (дорослий вибирає, а не цифрове середовище надає цифровий освітній контент). Різниця у можливостях, які пропонує цифрове середовище, бо осмислений вибір дорослими цифрового освітнього контенту задля розвитку власної дитини має переважати запропоновані цифровим середовищем сумнівні контенту (мультфільми, комп'ютерні ігри і т.д.);

– відсутність доцільного цифрового освітнього контенту відкриває можливість створення і апробації потрібних контентів, що забезпечать освітній процес дітей в домашніх умовах або в умовах ЗДО. Приклади використання таких можливостей існують у базових ЗДО (м. Київ, м. Житомир, м. Ірпінь);

– перебування дітей на де окупованих територіях та тих, хто перебуває на контрольованій Україною території, поблизу зон активних бойових дій (Харківщина, Сумщина), у відносно віддалених від активних бойових дій регіонах, за варіативного режиму функціонування закладів дошкільної освіти – у родині, у ЗДО існує можливість долу-

читися до освітнього процесу через проведення із дітьми у форматі онлайн ігор, бесід, різних видів та типів занять до структури яких привнесено педагогами цифровий освітній контент, для батьків – установлено можливість переглянути заняття, ігри та відтворити в домашніх умовах дії дитини, зокрема прийняти участь у спільних майстер-класах, квестах, які упроваджують базові ЗДО, що приймають участь у проведенні наукового дослідження «Цифрове середовище для забезпечення батьків дітей раннього та дошкільного віку дидактичними матеріалами» (2022–2024) та інших заходах із використанням цифрового освітнього контенту, долучитися до онлайн міні-вебінарів для батьків «Цифрове середовище для моєї родини»;

– перебування дітей із батьками за кордоном та здобуття дошкільної освіти у двох закладах або дистанційно, визначає унікальну можливість ознайомлення із специфікою функціонування закладів для дітей дошкільного віку за кордоном, виявлення особливостей організації освітнього процесу, організації контингенту груп у закладах на основі вікового та здоров'язбережувального критеріїв, розширення дитячого досвіду перебування у безпечному цифровому освітньому середовищі, яке створено у закладах;

– взаємоузгоджені та взаємовідповідальні дії, діалог, добровільність, взаємна зацікавленість батьків та педагогів ЗДО відкривають можливість для батьків прийняти активну участь у створенні безпечного цифрового середовища закладу дошкільної освіти [14].

Таким чином, урахуовуючи причини, можливості, які визначають перебування дітей раннього та дошкільного віку у цифровому середовищі, можемо установити соціально-політичні та соціально-педагогічні умови в історичному часі 2022-2023 років, які впливають на безпеку дітей раннього та дошкільного віку у цифровому середовищі. До соціально-політичних умов відносимо загарбницький напад на територіальну цілісність України (24.02.2022 р.), прийняття політичних рішень, які знайшли відображення у законодавчих документах, забезпечення Збройними силами України безпечного місцеперебування дітей у містах, селищах. До соціально-педагогічних причин відносимо: дотримання, розробку і упровадження законодавчого забезпечення здійснення дошкільної освіти в Україні на державному рівні, розробка і упровадження в освітній процес науковцями та педагогічними колективами базових ЗДО заходів та способів у змісті яких розкрито особливості здійснення освітнього процесу в умовах ЗДО та цифрового середовища, завдання яких суголосні питанню створення безпечного цифрового освітнього середовища для дітей дошкільного віку.

Висновки із цього дослідження і подальші перспективи в цьому напрямку. Отже, розкрито

можливості, сприятливі для безпечного перебування дітей раннього та дошкільного віку у цифровому середовищі на основі фактів, якими наповнено період воєнного стану в Україні; визначено в історичному часі 2022–2023 років причини, які зумовлюють перебування дітей раннього та дошкільного віку у цифровому середовищі та соціально-політичні та соціально-педагогічні умови в історичному часі 2022–2023 років, які впливають на безпеку дітей раннього та дошкільного віку. Подальші перспективи даного дослідження вбачаємо у визначенні організаційно-педагогічних умов забезпечення батьків дітей раннього та дошкільного віку засобами цифрового середовища.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Андрущенко К. Назаренко Г. Інформаційно-комунікаційні технології як інструмент підвищення якості дошкільної освіти. *Information Technologies and Learning Tools*. 2021. № 69 (1). URL: https://www.researchgate.net/publication/331367799_informacijno-komunikacijni_tehnologii_ak_instrument_pidvisenna_akosti_doskilnoi_osviti (дата звернення 04.07.2023 р.).
2. Волосюк А. Впровадження та поширення інформаційно-комунікаційних технологій у роботі дошкільного навчального закладу з дітьми, педагогами, батьками та громадянськістю: тематичний збірник праць / за заг. редакцією Л. А. Шишолік. Рівне: РОІППО, 2015.
3. Васильєва С. Збереження здоров'я дітей раннього і дошкільного віку у цифровому освітньому середовищі закладу дошкільної освіти. Зростаюча особистість у смислоцінних образах: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Івано-Франківськ: НАІР, 2022. С. 24–27.
4. Васильєва С. Потреби батьків раннього і дошкільного віку у використанні цифрового середовища. Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал: матеріали звітної науково-практичної конференції Інституту проблем виховання НАПН України за 2022 рік. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. Вип. 11. С. 45–49.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Бусел. Київ ; Ірпінь: Перун, 2004. 1440 с.
6. Воропаєва, О., Давидова М. Застосування ІКТ в освітньому просторі ЗДО. *Наука та освіта в дослідженнях молодих учених [Електронне видання]* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. для студ., аспірантів, докторантів, молод. Учених. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2022. С. 60–62.
7. Добрун Н. Розвиток цифрової компетентності старших дошкільників під час навчання в закладі дошкільної освіти. Укладання комп'ютерно-ігрового комплексу. *Кривий Ріг*, 2022. 67 с.
8. Донченко Л. Педагогічні умови використання комп'ютерних технологій у навчально-виховному процесі ДНЗ. *Дошкільна освіта у сучасному освітньому просторі: актуальні проблеми, досвід, інновації* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2016. Ч. 2. С. 38–43.
9. Доценко С., Ворожбіт-Горбатюк В., Собченко Т. *Онлайн-безпека учасників освітнього процесу в умовах дистанційного і змішаного навчання* : навч.-метод. посіб. Харків : Ранок, 2021. 192 с.
10. Касьян В. *Філософія: навч. посіб.* Київ : Знання, 2004. 406 с.
11. Климчук О., Собко О. Комп'ютерно-ігровий комплекс в ДНЗ. URL: <https://informatika-ikt.at.ua/fr/2/0570807.pdf> (дата звернення: 01.05.2023).
12. Коваленко Т. Використання ІКТ у навчально-виховній роботі з дітьми дошкільного віку. Впровадження та поширення інформаційно-комунікаційних технологій у роботі дошкільного навчального закладу з дітьми, педагогами, батьками та громадянськістю : темат. зб. праць / упоряд: А.А. Волосюк. Рівне: РОІППО, 2015. URL: <https://roippo.org.ua/upload/iblock/fe1/posibnyk-zakhodu.pdf>
13. Колеснікова І., Орлова О., Цифровізація освітнього процесу у закладі дошкільної освіти. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/50/part_2/37.pdf (дата звернення 04.07.2023 р.).
14. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі. Національна академія педагогічних наук України. Київ, 2022. 51 с.
15. Концепції цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року (проект). URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/koncepciya-cifrovoyi-transformaciyi-osviti-i-nauki-mon-zaproshuye-do-gromadskogo-obgovorennya> (дата звернення 02.11.2022).
16. Лазаренко А. Аналіз проблеми формування цифрової компетентності майбутніх вихователів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 43, том 2, 2021. С. 208–212.
17. Лохвицька Л., Руденко Ю., Дудник Н. Використання ІКТ для формування здоров'язбережувальної компетентності старших дошкільників. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. № 81 (1). С. 15–35. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/10753>
18. Мардарова І., Баранова В. Підготовка майбутніх вихователів до розвитку мовлення дошкільників засобами ІКТ. *Науковий вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2019. № 1(64). С. 161–166.
19. Рекомендації слухань Комітету Верховної ради України з питань освіти, науки та інновацій на тему «Освітні втрати й освітні розриви на рівні загальної середньої освіти: вимірювання та механізми подолання» (11 травня 2023 року). URL: <https://kno.rada.gov.ua/uploads/documents/38605.pdf> (дата звернення 01.07.2023).
20. Санітарний регламент для дошкільних навчальних закладів. Наказ МОЗ України, 24.03.2016, № 234. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0563-16#Text> (дата звернення 02.11.2022).
21. Суятинова К. Формування цифрової компетентності дітей дошкільного віку. *Інноваційна педагогіка*. 2022. № 44. Т. 2. С. 148–151.
22. Тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/bezpeka> (дата звернення 02.05.2023).
23. Тихий В. *Безпека людини: поняття, правове забезпечення, значення, види*. URL: <http://visnyk>

kh.ua/web/uploads/pdf/ilovepdf_com-31-46.pdf (дата звернення 03.05.2023 р.).

24. Тимофеева І. Я у світі комп'ютерної грамоти : методичні поради. ТОВ ППНС. Маріуполь, 2017. 136 с.

25. Фамілярська Л. Інформаційно-освітнє середовище дошкільного навчально-виховного закладу. Електронні інформаційні ресурси: створення, використання, доступ. 2014. URL: <http://conf.vntu.edu.ua/eigon/2014pdf> (дата звернення 03.05.2023 р.).

26. Фамілярська Л. Інтеграція цифрових технологій в освітнє середовище закладу дошкільної освіти. Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету», (11), 174–183.

27. Філософія: підручник : за ред Г. Заїченка та ін. Київ: Вища шк., 1995. 455 с. : іл.

28. Холодова М. Вплив медіакультури на розвиток емоційного інтелекту дитини дошкільного віку. Сучасні проблеми науки. Гуманітарні науки: тези доповідей XVI Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених і студентів. Національний авіаційний університет. К. : НАУ, 2016. С. 104. <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/pdf> (дата звернення 04.07.2023 р.).

29. Чекан О. Застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності вихователя дошкільного навчального закладу : навч. посіб. Київ : Слово, 2015. 184 с.

30. Чекан О. Формування інформаційної та комп'ютерної грамотності дітей дошкільного віку. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія. 2017. Вип. 1. С. 144–146.